

Anton Loboda:

Narod, ki nastaja.

Moderno jugoslovansko gibanje je v kratki dobi zavzelo ves naš slovanski Jug. Njega poglobitna zahteva po svobodni jugoslovanski državi temelji na dvojni idejni osnovi, na politični in na nacijsko-kulturni. Prvo zaznamujemo s popularnim geslom narodnega samoodločevanja: ljudstvo je suvereno in naj se samo vlada, se upravlja ter si nezavisno, le po svoji svobodni volji določa državni ustroj; vsaka taka državna organizacija pa naj obsega po en narod in njegov strnjeni teritorij ter naj si po svobodni odločitvi ureja svoje razmerje do drugih načelno enakopravnih narodno-državnih skupin. Druga osnova našega jugoslovanskega gibanja pa je načelo nacijske edinstvenosti Slovencev, Hrvatov in Srbov, sedaj in za bodočnost naša ideja-vodnica.

Politična stran našega narodnega programa je moderna, splošno evropska ali bolje — splošno svetovna ideja, skupna last vseh politično ter kulturno živih narodov, sad njih borb, porazov in zmag, njih politično-kulturnega doživetja izza dobrih sto let. Naša nacijsko-kulturna ideja pa je nekaj specifično našega ter se zdi v primeri s sodobnimi svetovnimi, zlasti pa zapadnoevropskimi razmerami navidezno tuj pojav.

Idejo jugoslovanske narodne edinstvenosti smo sprejeli kot svoje narodnostno načelo, kot najvišjo nacijsko voljo v svoj narodni program Slovenci, Hrvatje in Srbi, dasiravno v nekoliko različnih oblikah. Nahajamo pa se za njeno uresničenje še v boju z zunanjimi in notranjimi nasprotniki; vzpričo tega kakor tudi za naše nadaljno nacijsko-kulturno delo se mi zdi velikega pomena, da si ustvarimo popolno jasnost v svojih načelnih zadevah ter da svoje naziranje vsestransko poglobimo in utrdimo.

Za nadaljno razglabljanje je potrebno pred vsem, da analiziramo pojem narodne edinstvenosti. Najpreje moramo potom opazovanja obstoječih narodov določiti vsebino pojma narod ter dognati, katere značilnosti so njega bistvene sestavine. Pri tem pridemo nekako do naslednjega zaključka: Narodi so predvsem bolj ali manj številne skupine ljudstva, ki prebivajoč na strnjem teritoriju govorijo enak jezik, kateri

tvori sicer pri posameznih delih različna narečja, a se vendarle na zunaj in na znotraj reprezentira kot skupna književno-kulturna jezikovna enota; karakteristična je nadalje vsem narodnim delom lastna zavest narodne skupnosti, pripadnosti k istemu narodu. Vsak narod je kulturna enota; pojavlja se pri vseh njegovih delih enako ali vsaj zelo sorodno kulturno naziranje, čuvstvovanje ter ima skupnih celo vrsto etnografskih posebnosti.

Če natančneje motrimo vzglede, ki jih imamo na razpolago tako pri romanskih ter germanskih kakor pri slovanskih narodih, moramo konstatirati, da sta ravno momenta kulturne skupnosti in narodne zavesti najvažnejša. Književni jezik pa je zunanji znak enotnosti ter posebnosti kulture, ki pomeni najvišjo, najglobljo, najtehtnejšo značilnost n a r o d a. Šele kultura, nacionalno-individualno razvita, bolj ali manj visoka stopnja duševnih človeških pridobitev, zgrajena na podlagi gmotne kulture in civilizacije, šele kultura nam ustvarja potrebo, da ločimo narode, to je ljudske enote na višji stopnji duševnega razvoja, od brez-kulturnih ali napolkulturnih ljudstev ali rodov, kakor jih poznamo iz stare in najstarejše zgodovine ter jih opazujemo še dandanes v raznih zemeljskih delih. Drug, pri germanskih in romanskih narodih sicer manj, pri Slovanih pa zelo važen moment je nacionalna zavest, čut pripadnosti k gotovemu narodu; ta je pri prvih dveh skupinah nekaj samoobsebi umljivega, danega kot posledica historičnega, politično-nacionalnega kakor kulturno-nacionalnega doživetja, zato pri njih ta moment samosebi ne igra nikake vloge. Pri Slovanih pa je narodna zavest, lahko rečemo, skoro najodločilnejša.

Različno važnost posameznih značilnosti naroda bomo najbolje razumeli na podlagi njih genetične analize. Imamo v Evropi dva tipa narodov; k prvemu tipu spadajo narodi nekako zapadne polovice Evrope, historični narodi, k drugemu narodi vzhodne Evrope, v glavnem Slovani. Pri prvem tipu sta narod in njegova kultura nastala kot produkt dolgotrajnega skupnega državnega življenja, skupnega gospodarskega, socialnega, zlasti pa zunanje- in notranjepolitičnega ter kulturnega doživetja, kot rezultat dolgotrajnega mnogostranskega procesa asimiliranja pod vplivom države. Pri teh je težišče narodnosti v skupni politični ter vsled tega kulturni zgodovini in nacionalna zavest enostavno posledica prvih dveh. Pri drugem tipu pa se je proces narodnega nastajanja vršil povsem drugače; večina slovanskih narodov je šele plod najnovejšega časa. Narodi in njih kultura so pri nas rezultat z a v e s t n e g a ustvarjanja, nacionalno-političnega oživljenja dotlej brezlične mase ter kulturnega prerajanja dotlej nekulturnih ljudskih množic. Pri teh je država igrala preje negativno ko pozitivno ustvarjajočo vlogo, ker je le povzročila, da so se prvotno plemensko zelo sorodni ljudski deli pod vplivom raznih tujerodnih državnih ter kulturnih središč

razvijali divergentno; pri njih je težišče narodnosti v nacionalni zavesti. Stvaritelji narodne kulture in preporoditelji naroda so morali tu šele budit narodno zavest, to je voljo, tvoriti narod, smatrati se za člana tega naroda ter s svojim delom graditi kulturne dobrine temu narodu.

Jugoslovani, torej Slovenci, Hrvatje in Srbi, imamo izmed očrtanih značilnosti naroda predvsem ozko plemensko sorodnost, zavzemamo kompaktno narodno ozemlje ter tvorimo po jeziku vrsto zelo sorodnih narečij, in slednjič nas vse družijo ista skupna nacionalna zavest, — saj smo vsi izjavili voljo do jugoslovanske edinstvenosti. Kar nas pa loči od popolne enakosti z gori očrtanim pojmom naroda, to je dejstvo, da smo po književnem jeziku (pisavi) ter po sedanji in dosedanji kulturi razcepljeni na tri posebne skupine.

Ali nas to že opravičuje, da se imenujemo jugoslovanski narod, da proglašamo narodno edinstvenost Slovencev, Hrvatov in Srbov?

Da si damo na to jasn in točen odgovor, je potrebno, da pogledamo svoj narodnostni problem z genetične strani. Naš jugoslovanski nacionalizem ima med glavnimi osnovami svoje ideologije nazor, da smo si bili Slovenci, Hrvatje in Srbi prvotno medsebojno tako blizu, da bi se bil iz nas prav gotovo razvil en enoten narod, ako bi tega ne ovrla gori naznačena neugodna zgodovina, povzročena v glavnem vsled neugodne zemljepisne in politične lege.

Vso dobo naše preteklosti pa zaznamujemo pojave, ko so se te ločene plemenske skupine hotele združiti, bodisi v obliki državno-političnih tendenc (Ljutovid Posavski), v dobi socijalnih bojev (kmetski upori) ali kot literarno- ter versko-kulturno gibanje (doba reformacije). V teh najmarkantnejših dobah se je težnja jugoslovanske skupnosti hotela udeležiti ne iz nacionalne zavesti, temveč vsled instinktov plemensko-jezikovne, oziroma socijalne skupnosti, oprte na dejstvo teritorialne kontinuitete. Vsled preje označenih vzrokov pa so ti poizkusi ostali le poizkusi; ista tendenca pa se je pojavila takoj, ko so se vzbudile v dobi prerojenja narodov naše narodno-politično mrtve ljudske množice k zavestnemu nacionalnemu življenju. Ilirsko gibanje, ki je videlo svoj cilj v kulturnem edinstvu Jugoslovanov, pa je tudi ostalo le poizkus zaradi neupoštevanja historično danih osnov, ker ni spoznalo, da se da takrat amorfn ljudska masa vzbuditi k narodno-kulturnemu življenju le potom historično danih sredstev ter privedi v veliko jugoslovansko enoto le potom podrobnega zbiranja vseh razcepljenih narodnih delov. Misel jugoslovanskega zedinjenja pa je živela dalje ter se pojavljala sporadično pri vseh naših narodnih delih, v vseh sledečih dobah. V naši dobi je moderna jugoslovanska ideja nastopila pri nas kot izraz naravne stopnje našega narodnega razvoja; med nje najtrdnjše osnove spada edino pravilno spoznanje,

da vodi le preko političnega združenja pot k popolnemu nacionalnemu zedinjenju Slovencev, Hrvatov in Srbov.

Moderna jugoslovanska ideja, temelječa na zavesti slovensko-hrvatsko-srbske narodne edinstvenosti, smatra medsebojne jezikovne ter kulturne razlike za tako neznatne, da sodi, da je zanaprej skupno narodno življenje mogoče. Skupno narodno življenje pa se bo razvilo na podlagi politične skupnosti kot posledica skupnega notranje- in zunanje-političnega, gospodarskega, socialnega ter kulturnega življenja. Razlik, ki obstojajo med nami vsled dosedanega divergentnega razvoja, ne podcenjujemo, ali naše prepričanje je, da bomo pod vplivom očrtanih političnih in ostalih izprememb narodnega življenja v teku časa poleg naštetih znakov jugoslovanske narodne edinstvenosti dosegli tudi skupnost kulture ter civilizacije, in takrat bomo Slovenci, Hrvatje in Srbi postali narod jugoslovanski v popolnem obsegu, v popolnem soglasju z zgorajšnjo opredelitvijo.

Ali, z drugimi besedami: Slovenci, Hrvatje in Srbi smo eden edinstven narod jugoslovanski, ki nastaja.

Smo narod, ki nastaja, nastaja pod vplivom svoje suverene nacionalistične volje, na podlagi očrtanih osnov — možnostnih predpogojev.

Pri teh stavkih je potrebno poudariti, da takšno narodno nastajanje ni morda specijalno jugoslovanski kuriozum, temveč da imamo podobne pojave danes tudi v ostalem slovanskem svetu; opozorim le na načelo nacionalne edinstvenosti Čeho-Slovakov ter na Ukrajince, kjer pač bržkone pred našimi očmi nastaja poseben narod. Razloček med zedinjevalno tendenco pri nas ter pri Čehih in med separatistično pri Malorusih je le formalna razlika pri sicer v bistvu istem pojavu. Vrh tega je dejstvo, da je sploh večina slovanskih narodov nastala tekom zadnjega stoletja po načinu, ki je očrtanemu našemu v poglavitnih momentih podoben. V kakšnem stanju se je nahajala južnoslovanska, češko-slovaška masa pred sto leti! Slovenske, hrvatske, srbske, bolgarske, češke kulture takrat še bilo ni; bili so zanje komaj prvi osnutki. Obstojali pa so plemensko-jezikovni možnostni predpogoji in obstojala je kulturno-politična volja biti narod, postati narod, reprezentirana v ozki plasti nacionalno hoteče inteligence, zavestno delujočih voditeljev. Kaj je bil slovenski narod n. pr. ob Vodnikovem času ali še ob pojavljenju kranjske Čbelice; kdo ga je reprezentiral, ali tista množica slovensko govorečih kmetov in služabnikov, skoro brez inteligence, tista množica, ki si še skupnega imena ni poznala, ali tista peščica ljudi, ki so ustvarjali slovensko kulturo, budili nacionalno zavest ter ustvarjali, jačili nacionalno voljo, usmerjeno k cilju slovenskega narodnega nastajanja? In narod je res nastajal; ko so nam nasprotniki s posmehom očitali, da slovenskega, da češkega naroda sploh ni, je narod bil, je nastajal. Takrat, ko narod še sam s seboj ni bil na

jasnem, ko še ni imel svoje kulture, je imel zanjo plemenske, jezikovne možnosti in zavestno voljo do enotne narodnosti, dasi jo je izprva reprezentiralo le nekaj posameznikov. In ta volja je dosegla svoj cilj; iz one narodnostno brezlike ljudske mase je nastal narod.

Tako zavestno narodno nastajanje je, kakor rečeno, posebnost vzhodne Evrope, zlasti slovanskega sveta. Nastajanje jugoslovanskega naroda je od navedenih primerov v toliko različno, da imamo mi pred seboj proces spajanja treh narodnih skupin, treh kultur, dočim sta v dobi očrtanega narodnega prerajanja narod in njegova kultura nastajala skoro popolnoma nanovo. Bistvene razlike med obema procesoma pa ni. Ali tudi v zgodovini nastajanja takoimenovanih historičnih narodov imamo našemu problemu podobne vzglede. Mislim pri tem na splošno znano spojitvev pariško-francoske in provansalske kulture, ki se je izvršila, ko sta se ti dve preje politično ter vsled tega kulturno ločeni ozemlji združili v eno politično enoto. Seveda se pri tem slučaju spojitvev ni vršila kakor pri nas pod vplivom zavestne volje; vrhutega se je vzpričo drugačne dobe vršila na nekoliko drugačen način, kakor se bo bržkone dovršila naša.

Naše dobe tendenca je vsestransko vzbujanje, oživljanje vsake, tudi najmanjše ljudske skupine. V skladu s to mislijo dosledne demokratizacije, osnovno težnjo vse notranje in zunanje politike ter življenja narodov, mora potekati tudi proces našega narodnega nastajanja. Potom svobodno hotenega druženja, na podlagi obstoječih osnov slovenske, hrvatske ter srbske kulture grajeno kulturno spajanje, na podlagi političnega zedinjenja ter gospodarskih, socijalnih ter sploh civilizacijskih skupnosti, po posredovanju vseh teh faktorjev se bo vršilo nastajanje jugoslovanskega naroda.

Površno sem že označil, da je slovenska narodna individualnost nastala pod vplivom jugoslovanske skupnosti neugodne preteklosti, da je rezultat politične, skratka — historične skupnosti z nemškim ljudstvom. V tej je vzrok, da smo se toliko diferencirali od ostalih soplemenjakov, da smo postali nacijonalno-politično ter kulturno narod zase. Toda kakor že rečeno — pregled nacijonalno-političnih dogodkov v slovanskem svetu v poslednji dobi nam kaže, da proces nastajanja narodov pri Slovanih še vedno ni zaključen. S to konstatacijo v skladu smo Jugoslovani naziranja, da nacijonalno-kulturnih formacij slovenske, hrvatske ter srbske ne smatramo za končoveljavni zaključek narodnostnega razvoja, temveč da jih smatramo le za fazo tega razvoja, le za nujni rezultat dosedanje naše zgodovine, kakor bo nujni rezultat naše bodoče zgodovine — jugoslovanski narod.

To so v glavnem osnovne misli našega jugoslovanskega nacijonalizma.

Utegnil bi se pojaviti tualitam nazor, da zahteva jugoslovanski nacijonalizem le politično edinstvo Jugoslovanov ter pripušča stališče popolnega slovenskega (hrvatskega, srbskega) kulturnega separatizma. Takšno naziranje moramo preiskati z dveh strani, s teoretične ter praktične. Zdi se mi, da sledi iz vsega dosedanjega razpravljanja logično samoposebi, da je vsakdo, kdor akceptira narodno edinstvenost Jugoslovanov, obenem pa stoji na načelnem stališču kulturnega separatizma Slovencev, Hrvatov in Srbov, sam s seboj v nasprotju. Zakaj kdor ne priznava procesa kulturnega spajanja, ne priznava narodnega nastajanja in ta ne more govoriti o narodni edinstvenosti Jugoslovanov, dasiravno je lahko fanatičen bojevnik za naše politično združenje. Zakaj politično zedinjenje samoposebi še ne pomeni narodne edinstvenosti, pač pa je ta poslednja, kakor kaže socijologija, nujna posledica prvega.

Spoznanje te kavzalne zveze je pa silno važno ter nam nudi prehod v praktično premostrivanje tega problema. Trdno sem namreč preverjen, da bo imelo skupno življenje v skupni državi samoodsebe za posledico medsebojne najožje stike z vsestranskim medsebojnim kulturnim sodelovanjem, tudi ako bi naša volja ne bila že sedaj tako jasno usmerjena k temu cilju. Pri nas pa živi marsikdo nezavestno še med starimi mejami, v dosedanem medsebojno izoliranem stanju ter seveda vsled tega meri bodočnost z ozkih dosedanjih vidikov. In slednjič — kar napravi kulturni separatist kulturnega dela, je vse tudi delo v enaki meri za jugoslovansko skupnost; seveda pa bo kljub temu načelna razlika v marsičem velikega in važnega pomena, kakor nam takoj pokaže podrobno razmotrivanje naše kulturne bodočnosti.

Zakaj kdor priznava načelo edinstvenosti jugoslovanskega naroda, kdor se čuti in smatra za člana našega nastajajočega naroda, temu je nacijonalistična volja jasno usmerjena in z lahkoto bo znal poiskati pravo pot, ko si bomo za bodočnost urejali svoje notranje-politične, svoje gospodarske, socijalne ter kulturne uredbe in zadeve. Poleg očrtanega nam bo vodilna misel našega dela: Jugoslovanstvo mora vse naše slovenske sile potencirati, mora naše zasebno in javno narodno življenje vedno le bogatiti, mu biti v korist in ojačenje.

Zapisanih in izgovorjenih je bilo pri nas glede bodoče notranje državne uredbe že par pripomb in kakor kaže, se prejalislej sproži o tem javen razgovor. Kakor je podoba, hočejo igrati konvencionalni pojmi: federalizem, centralizem veliko vlogo, kar se mi zdi za naš položaj nepravilno. Zakaj na eni strani je jasno, da bodo zahtevale n. pr. pravne, šolske, kulturne razmere dosedanjih narodno-političnih individualitet primerne posebnega upoštevanja, da bode uprava, morda tudi ona delov skupnega narodnega premoženja zgrajena na avtonomnih manjših teritorialnih enotah, v skladu s tendenco moderne dobe, ali — na drugi strani pa bo cela vrsta osnovnih zadev

n. pr. zunanje-političnega, finančialnega, kulturno-političnega značaja skupnih vsemu jugoslovanskemu narodu in o teh bo brez dvoma odločal skupni parlament. Zdi se mi evidentno, da bomo uvideli smiselnost in stvarno nujnost takšne notranje državne ureditve in da nam bodo torej preje omenjeni konvencionalni pojmi slabi termini, ker ne vsebujejo bistva nam potrebnih splošnih norm. — V kulturnem oziru pa si bomo n. pr. Slovenci zgradili kulturne institucije, ki so potrebne za kulturni razvitek ter bomo slovensko kulturno življenje koncentrirali, — bržkone v Ljubljani. To naše kulturno dejstvovanje pa bomo obenem družili ter spajali s srbskim ter hrvatskim v jugoslovansko enoto, da se bo medsebojno dopolnjevalo, podpiralo ter tvorilo tako organično, vsestransko kulturno kontinuiteto.

Kakor se je v dobi nastajanja slovenskega naroda pripravljala težnja po vsestranski emancipaciji od nemštva, ki se je pač najočitnejše kazala v jezikovnem purizmu, dočim je v marsičem tudi do danes le napol ali še slabše izvedena, tako se bo pod medsebojnim vplivanjem to stremljenje nadaljevalo ter dopolnilo. Popolna politična ter kulturna ločitev od Nemcev ter naslonitev na čistejši jug, to nam bo pomagalo, da bomo spoznali še marsikako nemško sestavino na našem narodnem bistvu. Za te se ne bomo bali; teh se bomo, če le mogoče, otresli; kar pa bo ostalo pristnih lastnosti naše slovenske individualnosti, te bomo ponesli s seboj kot sestavne komponente nastajajočega troedinega naroda. Na drugi strani pa bo ravno naš vpliv moral stremeti za tem, da vzbudi puristične težnje pri Hrvatih in Srbih, ki naj imajo za posledico n. pr. izločitev turško-arabskih, oziroma italijanskih besed, enako kakor smo bili mi storili z nemškimi.

Nekatere razvitih misli bo morda kdo motril skeptično, kažoč n. pr. na različnost dosedanje kulture, zlasti na ločitev v zapadno-evropsko, latinsko-katoliško vplivani del (Slovenci in Hrvatje) in na vzhodni, grško-pravoslavni kulturni krog z raznimi pojavi, ki so s tem v zvezi, — da ne omenim še mohamedansko-turških kulturnih sestavin. Ne podcenjujem teh momentov, — ali tem pomislekom nasproti pokažem na kulturne vplive moderne dobe. V vseh panogah človeškega življenja se uveljavljajo dandanes vplivi, ki imajo v pretežni večini svoj izvor v kulturno najvišje stoječih narodih evropskega zapada. Ti danes odločilno vplivajo na vse dejanje in nehanje narodov; v primeri ž njimi pač dosedanje versko-kulturne tradicije ne bodo igrale več nepremostljivih ločilnih faktorjev, zlasti če še premislimo, da se nahajamo šele ob začetku nove dobe evropske kulture ter civilizacije. Vzpričo tega se bo pač pomen verske razlike med nami neprestano manjšal in kulturni ter narodnogospodarski vplivi iz zapadne Evrope ali odkoderkoli nas bodo tudi vedli vedno bližje drug drugemu. Seveda je važnost razlike med pravoslavnimi ter katoličani znatno manjša

kakor pomen razločka med tema dvema skupinama ter mohamedanci. Poleg tega pa se moramo zavedati, kako ugodno bo vplivalo na proces zedinjenja, ako bomo odstranili institucije, ki se učinkovito uveljavljajo v vsakdanjem življenju, kakor je n. pr. različen koledar. Uničili bomo močan razdružujoč faktor, ako bomo zedinili katoliki in pravoslavni koledar, ne glede na neprecenljive praktične ugodnosti takšne preureditve.

Naša jugoslovanska kulturna bodočnost pa nam ustvarja velike možnosti. Kakor si hoče v moderni dobi človeštvo svoje državno-politično ter gospodarsko življenje urediti po narodnih skupinah, kakor naj so narodne države nekake celice, ki naj šele sestavljajo skupaj ogromen organizem človeške družine, tako in še bolj se človeštvo udeležuje kulturnega razvoja po narodnih skupinah. Mi hočemo v okviru slovensko-hrvatsko-srbske kulturne skupnosti participirati na tem velikem dejstvanju človeštva.

To jugoslovansko kulturno skupnost si sedaj ustvarjamo. Pri tem pa ne gre le zato, da se medsebojno poznamo, da beremo v Ljubljani razen Cankarja in Župančiča tudi Vojnoviča ter Stankovića, marveč za to gre, da si ustvarimo samosvojo, na vse strani popolno in harmonično kulturno celoto. Nele umetnost, tudi znanost je bistven del kulturnega udejstvanja in enako tudi filozofija, nravno čuvstvovanje in naziranje narodovo. Nič več se ne maramo odpovedovati tem kulturnim dobrinam, sklicujoč se na položaj in vlogo malega naroda, — popolnega razmaha, popolnega vsestranskega udejstvanja se nam hoče, vrednega celega naroda.

Duševna skupnost, kulturna enota nastajajočega naroda bo nastajala, ker se bo gibalo naše duševno delo znanost in umetnost, kjer naj se prosto vpliva in veže, se prepleta z vedno novimi vezmi, ki se dvignejo, se poženo enkrat iz te, drugič iz one skupine. Naš Župančič bo zastavil tudi hrvatsko in srbsko pesem, da bo povzela iz njega ritem in misel. In kolikor bo njegova misel med sestavinami njih porajajočih se del, toliko se bo spajalo slovenstvo s hrvatstvom in srbstvom. In kolikor bo zdrava prvotvorna življenska sila srbstva vplivala na filistrozni, od pedantskega nemštva inficirani slovenski naturel, toliko trdnejše, čistejše in odpornejše karakterje bo producirala naša domovina, in toliko bolj se bo poživilo naše ne več sveže nravno čuvstvovanje in naziranje. In tudi v znanosti bomo lahko samostojni; dosegli bomo v nji vsestransko kontinuiteto, bodisi v študiju lastnega teritorija in lastnega naroda, kakor pri razglabljanju problemov vobče — svetovnega in občečloveškega značaja. In črpajoč iz trudov duševnih sil vsega našega troedinega naroda, se bodo lahko vzpeli slednjič tudi iz nas možje, ki bodo govorili besede, tako tehtne in globoke, da jih bodo poslušali kakor evangelij narodi sveta. In tako bodo nastopile

tudi duhovne sile našega naroda kot aktivne komponente pri velikem kulturnem naporu človeštva. Z njimi pa bomo pognali sok svoje misli, dušo svojega naroda v duše drugih narodov ter se v njih razživali v vedno večje dimenzije.

To so cilji nas, doslej še nespojenih sestavin nastajajočega naroda. Dosegli jih bomo po preteku generacij, ko se bo dovršila med nami tremi ta velika sinteza, ta asimilacija, od vodilnih duhov hoteno, od velike množice in sledečih rodov nezavedno vršeno, naravno spajanje. Proces se v naših dneh pričenja, zakoni zanj pa so tu že od davnih dni.

Igo Gruden:

Na Krasu.

Kraško polje s kamenjem ograjeno,
suho, razpaljeno, nikdar pomlajeno,
v pretesnih dolinicah se razprostira:
na njem pšenica brez dežja umira,
vene ajda in trta sahne,
še vetra ni, da skoz njo dahne . . .

Zdravi možje in starci še čvrsti,
žene, dekleta in starke — po vrsti
srčnô te borne lehe gojijo . . .
in voli furlanski se v solncu kadijo,
fantič jih z beko in s klici priganja,
stopa po razoru, žvižga in sanja . . .

Kraške vasice z zvonikom na sredi,
znanke ste mi v pomanjkanju, bedi:
pohlevne hišice s slamo pokrite,
na podu glavice spletene v kite,
po oknih nagelj, zelen rožmarin
fantom v Ameriki cvete v spomin . . .

In rekli so mi, da hodil si tod,
a jaz vse zaman sem ped za ped
iskal tvojo božjo sled, —

o Gospod!

*Ni nejasna ta naša vse melaholična pesni
fab: 7/8 1918*